

Анатолій Колодний

КОЛОДНИЙ *Анатолій Миколайович* — доктор філософських наук, професор, заступник директора, керівник Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України. Сфера наукових інтересів — релігієзнавство.

ХРИСТІЯНСТВО В КОНТЕКСТІ ІСТОРИЧНОГО ПОСТУПУ УКРАЇНЦІВ: СУПЕРЕЧЛИВА РОЛЬ

У статті розкривається суперечлива роль християнства у різних його конфесійних виявах в історичній долі українства. Зазначається, що лише в ХХІ столітті воно зможе стати духовним чинником історичного поступу українського народу за умови набуття ним на його теренах відповідного національного вираження.

Ключові слова: *християнство, закономірності історичного процесу, події історії християнства, негатив християнства, російське православ'я, московсько-православна колонізація, міжконфесійні відносини, національна церква.*

При розгляді релігійного життя тієї чи іншої етнічної спільноти, народу чи країни вирізняють такі його особливості й закономірності, які, власне, не завжди є унікальними. Останнє засвідчує їх загальнолюдськість. Одначе їх специфічне поєднання і форма вияву в кожного народу, географічного регіону чи країни є своїми. Межове розташування України між Сходом і Заходом, Північчю і Півднем, між християнством і мусульманством, католицизмом і православ'ям зумовило складність релігійних процесів на її теренах. На них позначилася також тяжка історична доля нашого народу,

особливість його господарки, духовності, етнопсихології, сусідства. Відтак українське християнство має низку своїх відмінностей, які нині **актуальні для їх релігієзнавчого та історичного осмислення.**

Прийнявши християнство, українець сприймав його дух, а не букву чи форму. Тому християнську духовність українців характеризує не ортодоксальність, а динамізм. Історія християнства в Україні засвідчує те, що на певних етапах свого розвитку та чи інша його конфесійна чи церковна визначеність переживала певні зміни під тиском нових історичних реалій. **Метою цієї статті є саме вивчення цих історичних змін** функціональної природи християнства на українських теренах.

Дослідження релігійних процесів в Україні дало можливість визначити ряд їх закономірностей, що **є, власне, новизною нашої праці.** Назвемо їх коротко:

1. Жодна з християнських конфесій в усьому спектрі її віровчення та обрядовості не з'являлася в Україні як продукт органічного саморозвитку суспільства в цілому. Поширення їх має відосередній характер. Це, природно, веде до розколу суспільства, міжконфесійних колізій, трагедій в національному бутті, зумовлених релігійними факторами.

2. В Україні фактично завжди з часу прийняття християнства політика домінувала над релігією. Між тим релігійне начало було основною категорією влади у всій українській історії незалежно від того, хто конкретно владою репрезентував Україну. В періоди політичної деградації життя українського народу й суспільної кризи українства, коли проявлялася втрата українським етносом матеріальних ознак свого самовияву (зокрема, державності) і перетворення його в чисто духовний фактор, провідна роль в етнорозвитку й етноінтеграції переходила до однієї з християнських церков, яка виступала на той час єдиним провідником національної ідеї, інтеграції всіх національних сил, відігравала роль тієї національної інституції, яка сприяла культурній індивідуалізації українського етносу.

3. Міжконфесійні суперечності, поляризуючи український народ, стримували процес національної інтеграції й самовизначення, робили його легкою здобиччю різних держав і церков. Але водночас вони відігравали і роль фактору, що сприяв збереженню українського етносу як такого. Саме конфесійна строкатість не дала можливості українству повністю зросіянитися чи полонізуватися. Християнство в Україні слугувало і засобом соціального й національного поневолення народу, і засобом його боротьби проти соціального та національного гноблення.

4. Підміна національного почуття українців релігійним, протиставлення релігійного «МИ» національному негативно позначилося на динаміці їх національного «МИ», призводила до деградації їх етнічної свідомості, внутрішньонаціональних чвар на релігійній основі. Сама по собі релігія в Україні ніколи не була етноутворюючим і етноінтегративним фактором, не відігравала ролі визначального засобу національного відродження. Пріоритет у цьому завжди належав національній ідеї. Лише сходження на рівень цього найважливішого принципу гарантує підхід до конфесійної різниці як чогось перехідного або неосновного в суспільному чи релігійному процесі.

Історія християнства постає на українських теренах не у вигляді поступового сходження його до більш вищих станів і форм, а у вигляді якихось стрибків, зумовлених міжконфесійним і міжцерковним протистоянням в ньому. В цій історії ми можемо чітко виокреслити події, які помітно впливали на весь наступний перебіг релігійного життя в Україні, мали при цьому і свої позитивні вияви в історичній долі українства й приносили прикрощі нашому народу. Означимо ці події податно: 988 рік — хрещення Руси князем Володимиром; 1596 рік — Берестейська унія, коли владики Українського Православ'я пішли на союз з Апостольською столицею, розколовши зрештою Україну за конфесійною

ознакою; 1620-1621 роки — відродження Православної Церкви в Україні гетьманом Петром Сагайдачним; 1686 рік — поглинення Київської Митрополії Московським Патріархатом, що призвело зрештою до перетворення Української Церкви в «Церкву–домовину» (Т.Шевченко), ліквідації Українського Православ'я як специфічно культурно-історичного, духовного феномена; 1918-1921 роки — відродження Українського Православ'я; 1946 рік — нищення Радянською владою разом з Московською Православною Церквою Українського греко-католицизму, прагнення ліквідувати його як національний вияв духовності українства; 1989 рік — відродження Української Православної Автокефалії і Греко-Католицької Церкви; 1991 рік — законодавче утвердження в Україні повної свободи совісті, свободи віровизнань, утвердження такої системи державно-церковних відносин, яка світовим співтовариством визнана як одна із найбільш демократичних.

Всебічний підхід до історії християнства на українських теренах засвідчує те, що ця релігія в долі українства зіграла надто суперечливу роль. Кожну з названих вище історичних подій можна оцінювати в її позитиві і негативі. При цьому функціональну роль християнства в українській долі не можна оцінювати, скажемо так, лише знаком плюс. Тут слід відрізнити християнство як релігію від діяльності його інституалізованих структур. Останні в своєму функціональному повсякденні, особливо Московський патріархат, часто поставали такими, що в їхніх діях мало чогось лишалося від християнства, його принципів світоставлення і людинолюбства. Негатив християнства в національній історії українства, як на нас, виявляється в наступному:

1. Християнство прийшло в Україну у готовому вигляді як штучний витвір і не є для неї наслідком природного розвитку на власному ґрунті. Відтак воно постало тут як духовна революція зверху. Методи поширення християнства в Україні-Русі на відміну, скажімо, від Греції виявилися згубними,

оскільки це призвело до винищення її багатой тисячолітньої дохристиянської культурної традиції, зокрема нашої міфології, зручної для вжитку української абетки тощо. Домінування в Україні протягом понад трьох століть православ'я в його змосковщеному ортодоксальному варіанті зумовило нашу відстороненість від духовних здобутків західного світу з домінуючою в них католицькою і протестантською християнською традицією.

2. Якщо прийняття християнства на початку духовно консолідувало український народ, то конфесійний поділ його після Берестя 1596 року на Православ'я і Греко-Католицизм спричинив до регіоналізації України за конфесійною ознакою, а відтак зробив її легкою здобиччю для по-хижацькому налаштованих щодо неї сусідніх держав, часто призводив до ворожих протистоянь «України з Україною». Наявна й нині церковна строкатість України використовується політичними силами для поляризації країни на східняків і західняків за віросповідним принципом, для утвердження через ідею «руськості православ'я» необхідності утворення на заміні колишнього СРСР якоїсь східно-слов'янської держави.

3. Історичні умови існування українства, особливості його національного характеру сприяли розвитку в Україні християнської поліконфесійності, певною мірою виключили релігійний фактор із модусів етноутворення і етноінтеграції, національної індивідуалізації. Доповнений конфесійним гнобленням національний гніт за умов царською Росією і тоталітарного устрою зупинив перетворення Українського Православ'я в національну релігію українства. Відтак християнство стало в руках владних структур царської Росії і Союзу духовною силою національного поневолення України, зденаціоналізації її народу, нищення його самобутньої культури і її духовних репрезентів, засобом протидії постанову України як незалежної держави.

4. Вибір князем Володимиром Східного християнства мав ризиковану перспективу. Адже, законсервувавшись на рівні семи Вселенських Соборів, Православ'я з часом гальмувало суспільний поступ. Це засвідчує той факт, що жодна з країн, в т.ч. й Україна, де воно мало духовну домінанту, не домоглося значних успіхів у своєму розвитку. Сама історія поставила на порядок дня принцип аджорнаменто для Православ'я, якщо воно прагне бути зорієнтованим на своє животворне майбуття.

Зазначені вище часто парадоксальні ролі християнських конфесій в суспільному і духовному житті українства зумовлені, на нашу думку, тим, що саме в період наших національних трагедій відбувалося унезалежнення релігії від світської влади. Та чи інша конфесія мала можливість відійти від функції фундатора й оберігача державних інституцій і наблизитися до народних мас. Знімалося політичне нашарування з віровчення конфесії. Воно поставало перед віруючими у всьому багатстві своїх загальнолюдських принципів, зростав моральний авторитет конфесії в очах народних мас. Остання відіграла уже роль провідника їх життєвих орієнтацій і уподобань, духовно надихала на суспільну та національну творчість.

Однією з причин вікової трагедії українства, яка не скінчилася й понині, є та, що і в момент народження української нації, і протягом усієї її історії в ній, по суті, не було релігійної єдності між регіонами, між народом і його духовними наставниками, періодично змінювалося домінування релігійних конфесій. Негативну роль у національному розвитку, збереженні національної самобутності українства відіграло те, що українське християнство було слухняним знаряддям у руках світських властей — своїх і чужих. Водночас воно виступало і засобом національного гноблення. Проте історія була милостивою до українців. У періоди, коли переживали суспільну кризу такі показники

національної самобутності, як соціальна злагода, політична окремішність, культура, коли українська нація втрачала свої матеріальні ознаки, зокрема державність, і перетворювалася лише в чисто ідейний фактор, провідне місце в етнорозвитку й етноінтеграції за цих умов посідали такі чинники етноутворення як мова і релігія. В такі критичні періоди нашої історії основними виразниками нації стають представники не матеріальної сили — економічної, соціальної, політичної, а духовної — інтелігенція, духовенство.

Власне, з XVII ст. Українська Православна, а опісля Греко-Католицька Церква були єдиною організованою силою протидії політичній окупації України. Всі церковно-канонічні й організаційні зміни, які за умов колоніальної залежності відбувалися в церковному житті, були зумовлені необхідністю збереження саме цієї функції церкви на терені національного життя. Так, Берестська унія (1596 р.) була спрямована на оборону України від Московської патріаршої ініціативи і політичної гегемонії та спроб підпорядкування її Польщею. Відновлення православної ієрархії в Україні, здійснене єрусалимським патріархом Теофаном у 1620 р. з ініціативи гетьмана П.Сагайдачного, було також зорієнтоване як проти спроб повного ополячення українців, так і оросіянення Українського Православ'я.

Після переяславського приєднання України до Росії Українське Православ'я потрапило у залежність від Московського Патріархату. 1686 р. став найбільш критичним у його історії. Підпорядкувавши Київську митрополію Російському Православ'ю, Константинопольський патріарх тим самим прирік її на слугування Російській імперії. Тому вікова боротьба Українського Православ'я за автокефалію, яка набула особливо виразних організаційних форм у XX ст., була водночас і боротьбою за національну незалежність України.

У світських наукових виданнях з україністики питання ролі Російського Православ'я в духовному виправданні

російського колоніалізму на українських землях ще не знайшло належного критичного відображення. А між тим, вийшовши на історичну арену з ідеєю «третього (і останнього) Риму», Московський Патріархат, проголошений у 1589 р. з порушенням усіх правил канонічності, прагнув завоювати провідне місце в православному світі. Характерним проявом його політики була тривала денационалізація народів, які населяли Російську імперію. При цьому найбільше (окрім хіба що білорусів) постраждав духовно-національно український народ. Московська церква протягом усієї своєї історії (як і нині) не сприймала українську церковну організацію як рівноправного партнера.

З приєднанням України до Росії Київська православна митрополія була єдиною інституцією, яка юридично не підпорядковувалась Москві й уособлювала собою окремішність українського народу. Проте, здійснивши опісля підпорядкування під свою юрисдикцію Київської митрополії (і знову не за приписами канонічного права), Московський Патріархат виключив у такий спосіб Українське Православ'я із факторів українського етнопроцесу. Запозичення Московською церквою з України з метою теоретичного виправдання своєї експансії в християнському світі не лише назви - руська, а й ідеї апостольського походження, вираженої в легенді про прихід апостола Андрія в руські землі, позбавляло український народ його власної витокової історії, розчиняло його в якомусь східнослов'янському загалі.

Як складова державного апарату Російської імперії після ліквідації Петром I патріаршества і утворення на правах міністерства так званого священного синоду, Московське Православ'я зіграло роль провідника політики оросіянення інших слов'янських народів, в тому числі й українського. Формування почуття належності українця до православ'я за таких умов не сприяло утвердженню етнічної самосвідомості, оскільки етноконфесійна специфіка культури, пропагованої

Московською Православною Церквою, була проросійською. Московська патріархія активно й настирливо діяла з метою денационалізації і нищення Українського Православ'я, що сприяло занепаду української національної культури, формуванню в українця почуття етнічної неповноцінності. Відбувалася заміна українських православних традицій московськими, з церковного вжитку вилучалися релігійні книги київського видрукування. Як зазначав В.І.Вернадський, «з найбільшим озлобленням українська національна ідея переслідувалася в церковно-релігійній та шкільній літературі... Кращі набутки національної культури, — такі, як організація народної освіти, своєрідний устрій церковно-релігійного життя, — поступилися місцем загальноросійському порядку, який тримався на трьох китах: централізмі, абсолютизмі, бюрократизмі».

Одним з виявів політики «третього Риму» щодо України була проведена в 1775-1875 і 1946 роках при підтримці світських властей і під гаслом «повернення до віри батьків» насильницька ліквідація Росією Греко-Католицької Церкви, яка багато зробила для національного розвитку українства, збереження українського елемента в богослужбовій практиці, утвердження Українського Східного обряду.

Нищення Російським Православ'ям Української Церкви, як православної, так і греко-католицької, відбувалося на засадах великоросійської державницької ідеї: ніякої України не існує, це — внутрішня справа Росії і в неї ніхто не має права втручатися. Цим самим Російська Православна Церква вивела українську релігійну проблему із сфери міжнародного впливу, полишивши українське християнство сам-на-сам із своїм підступним ворогом.

Діставши у спадок багато чого від візантійського квієнтизму «непротівлення злу» і невміння розмежувати світську владу від влади духовної, православні ієрархи в Україні, які були вихідцями переважно з іноетносу, відігравали неабияку

роль у денационалізації Українського Православ'я, нищенні української культури. Саме вони в особі С.Яворського, Ф. Прокоповича та інших колишніх українських архієреїв і духовних провідників були теоретиками перетворення Православ'я в знаряддя уніфікації і централізації політики московського самодержавства, творцями ідеології російського цезаропапізму, російської синодальної системи.

Процесу денационалізації українців сприяла також мовна політика Російського Православ'я. Для богослужінь і проповідей у церквах використовувалася мова, далека від старослов'янської мови Кирила і Мефодія. Московська Церква і російський синод самостійно у XVIII-XIX ст. переправили старослов'янські слова і форми мовлення на архаїзовані російські. Цей факт підтвердив російський академік-мовознавець Ф.Фортунатов: «Протягом нетривалого часу, — писав він, — старослов'янська мова перетворилася у нас у ту штучну, спотворену мову, яка вживається тепер у богослужінні і називається церковнослов'янською мовою. Не варто ототожнювати з цією спотвореною мовою давню церковнослов'янську мову».

Згідно з 34-м Апостольським правилом кожний народ має право на свою автономну церкву. 17-е правило IV і 38-е правило VI Вселенського собору надають право мати в кожних державних кордонах свою церкву. Відтак, московський період історії Українського Православ'я не є канонічним. Оскільки доля церкви була вирішена світською владою Росії і Туреччини, а в своїй роботі вона була залежною від світської влади, то Українська Православна Церква не мала та й не має нині належних умов для нормального духовного розвитку власне як національна.

Саме історичні умови існування українства, особливості його національного характеру сприяли розвитку в Україні поліконфесійності, певною мірою виключили релігійний фактор із модусів етноутворення й етноінтеграції, національної

індивідуалізації. Доповнений конфесійним гнобленням, національний гніт за умов царської Росії і радянського періоду зупинив процес перетворення Українського Православ'я в національну релігію; призвів до того, що сформований майже протягом семи століть певний устрій церковного життя поступився місцем перед загальноросійськими порядками; настирливо викорінювалися з Українського Православ'я його специфічні риси, а значна частина українців сприйняла як свою етнічно чужу для них релігію — Російське Православ'я, замінивши почуття національної самосвідомості почуттям якоїсь абстрактної конфесійної належності. Як справедливо писав В.Сосюра у своїй «Третій Роті», «російське самодержавства, взявши собі на допомогу страшного спільника — православ'я, призвело народ до того (майже за 300 років), що він забув своє ім'я (нам же навіть забороняли в церквах молитися своєю мовою, не кажучи вже про школу), і коли питали українців, хто вони, то була тільки одна страшна відповідь: «Ми — православні».

Українське Православ'я лише догматично однакове з Російським та іншим національним православ'ям. Проте історичні умови його існування, специфіка духовної культури українського народу, передуючі християнству форми духовного життя, етнічна психологія сприяли тому, що в Україні було вироблене власне розуміння православ'я. Протягом кількох століть православна церква розвивалася як церква українського етносу зі своїми національними рисами внутрішнього життя і зовнішнього виявлення, а саме: своїми традиціями, розумінням цілого ряду канонів, способом відправлення богослужіння, організації церковного життя, своєю системою свят, обрядів, проповідей, молитов тощо. На нашу думку, такими ознаками є соборноправність, демократизм, побутовість, євангелізм, софійність, народність, відкритість. Таким чином, історія християнства на теренах України є надто складною. Відтворити її у всьому її складному

багатоманітні і закономірностях, суперечливих процесах, виявах і постатях є покликанням українських релігієзнавців.

Проте хотілося б зауважити, що історія релігії на українських землях розглядається часто ще як історія різних конфесій в їх інституалізованих виявах. Логіка релігійного процесу, наступність у розвитку релігії і релігійності, об'єктивні закономірності всезростаючої конфесіоналізації релігійної карти України залишається нечіпаною цілиною. Трьохсотрічний московсько-православний колоніалізм особливо виразно і глибоко проявився на наших землях, на наших людях, а Українська Церква із-за нього зрештою перетворилася, скажемо словами Т.Шевченка, в «Церкву-домовину». Тому релігійні процеси в Україні не постають нині переважно як наше національно-релігійне відродження. Маємо насамперед, з одного боку, відродження Церков іноземної юрисдикції, а з другого — інституційне зростання конфесій, для яких національний чинник є чужим, неприродним. То ж перед істориками релігії в Україні стоїть завдання відтворити релігійний процес на наших теренах у всьому багатоманітті виявів релігійного феномену і у його зв'язках із всіма структурами українського соціуму.

Трагедією України є те, що, займаючи межовий простір між двома домінуючими у нас християнськими конфесіями, вона слугувала для них розмінною монетою. Власне це є однією з вагомих причин тривалої відсутності у нас своєї державності, незавершеності процесу національної самоідентифікації, поляризації духовного життя, навіть наявної на наших теренах, як це говорили ще в часи митрополита Петра Могили, «війни Русі з Руссю». Відтак привнесене на наші терени християнство, гадаю, виявилось зрештою не щасливим подарунком в історичній долі України. Скоріше навіть не християнство, а владні носії його, які часто були далекими від християнських принципів любові до ближнього, неповажання майна його, від пошанування людської гідності.

Розмінною монетою в торгах за так званий канонічний простір між Римом, Москвою і Константинополем ми залишаємося й понині. І це переважно тому, що в нас немає тієї національної гордині, яку прямо висловив Папі глава УГКЦ кардинал Йосиф Сліпий: ми не для того стали католиками, щоб перестати бути українцями, тієї самодостатності, яку засвідчив глава УАПЦ патріарх Мстислав словами: визнаймо самі Помісність своєї Церкви, тоді й інші з часом це визнають. На фоні цих величних постатей Українського Християнства «моголами», за словами Т.Шевченка, виглядають ті, хто благає в Римі чи в Москві, сповнених віковічними гріхами, якогось визнання. Безгрішний в грішного чогось просити не може, бо ж „дарунок» останнього і його зробить грішним.

То ж не просити треба Москву чи Рим, а звинувачувати їх за гріхи щодо українського народу, України. Іван Павло II зважив на це і, приїхавши в Україну, просив (прочитайте його промови!) в українців вибачення, а московський Кіріл знову талдичив про якусь єдинослов'янськість, а відтак про збереження ще на століття в Україні московсько-колонізаторської Церкви, обстоюваної нею російської духовної неволі. Не тільки церковна, а й навіть державна російська влада краде нашу історію. Так, хоч хрещення Київської Русі аж ніякого прямого відношення не має до історії Московії, але Президент Росії проголошує на днях державне свято на честь цієї події. Ні сіло, ні впало...

Почитаймо уважно твори Апостола нації Тараса Шевченка. Там чітко сказано все про гріхи Риму і Москви. Чомусь, шануючи поета, це, особливо галичани, обминають. Їм подобаються гострі слова поета на адресу Російського царату і вірнопідданої йому Православної Церкви. Але ж не менш гострі є у Тараса слова й на адресу Варшави і Риму. Це ж можна знайти і в Івана Франка, якого клерикали Галичини за це недолюбували. В злиднях і своєрідному забутті пройшли останні роки життя хворого Генія. Навіть в зарослях бур'яну

автору статті не вдалося знайти могили батьків мислителя на нагуєвичському кладовищі. І ніхто із запрошених односельчан поета не зміг допомогти йому в цьому.

Не будемо згадувати минуле для дорікань. Скористаємося тут порадою глави УГКЦ владики Любомира Гузара: «Забудьмо!». Але забути можна тоді, коли прикромці історії пішли в минуле. Їх треба неодмінно згадувати, коли вони хоч в якихось своїх виявах актуалізовані сьогодні. І Москва і Рим витягують на світ Божий й актуалізують пліснявою покриті рішення перших Вселенських Соборів і тисячолітньої давнини установки Отців Церкви. Для них історія зупинилася. Їх фундаменталізм виявляється в принципі: все, що нове, то не Боже. Проте історія засвідчує, що кожний народ йде до своєї Православної Церковної Автокефалії з часу державного оформлення ним своєї незалежності. Так поставали Церкви у болгар, грузин, вірмен, румун, сербів, поляків, греків, а нещодавно — у македонців і чорногорців. Сформовані на теренах політичних імперій церковні імперські структури ніяк не можуть погодитися з фактом державного виокремлення духовно колонізованих ними народів, прагненнями їх до самовизначення. Вони прагнуть через свої підданства повернути історію до минулого, хоч колесо її незупинне. Воно зрештою докотиться до повної руйнації Російської, Сербської і Константинопольської православних імперій. Остання недавно поглинула наші Православні Церкви США і Канади. Проте не минути цього процесу не тільки православно-московській імперії, а й монархічній Римо-Католицькій Церкві. Буде в Україні і свій Єдиний Православний Патріархат, матимуть його і наші греко-католики попри всі ігри щодо його визнання між Москвою і Римом з явним нехтуванням при цьому волі й сподівань українців. Але будьмо ми собою! Була б до того у нас ще й наша українська влада. Зрада Президентом В. Ющенком ідеалів Помаранчевої революції, свідома передача ним влади проросійському В.Януковичу, активна діяльність

нової влади в напрямку деукраїнізації України, зрозуміло, дещо пригальмують ці сподівання, але не умирять наші прагнення до волі, в тому числі й на християнсько-церковних теренах, до відродження у його сприйнятливих виявах того християнства, яке сформувалося у нас в IX-XVII століттях його автономного буття у складі Константинопольського патріархату. Християнство в Україні, визнаймо це, в наступні століттями загалом працювало проти її історичного поступу, її незалежності, національної ідентифікації. Воно втратило такі свої риси, як соборноправність, демократизм, софійність, відкритість, національність та ін. Будемо сподіватися, що в XXI столітті воно на наших теренах зрештою буде іншим.

Відомий богослов Олександр Мень зазначав, що християнство відтепер «тільки починається». То ж хай воно почнеться і на наших теренах, але у своєму українському вимірі, хай не здолає його намір російського патріарха вибудувати якусь «соборную святу Русь» на східноєвропейських територіях при сподівання на підтримку цього й українською владою. Наявний об'єктивний ґрунт відродження християнства в його саме українському прочитанні, для зближення і зрештою поєднання в різноманітні форми власне українських християнських церков, зокрема УПЦ КП, УАПЦ, УГКЦ та УЛЦ.

Колодный А.Н. Христианство в контексте исторического становления украинцев: противоречивая роль.

В статье раскрывается противоречивая роль христианства в различных его конфессиональных выражениях в исторической судьбе украинства. Определено, что лишь в XXI столетии оно будет духовным фактором исторического прогресса украинского народа при условии обретения им на его землях традиционных национальных форм своего выражения.

Ключевые слова: *християнство, закономірності історичного процесу, події історії християнства, негатив християнства, російське православ'я, московсько-православна колонізація, міжконфесійні відносини, національна церква.*

Kolodny A.M. Cristianiti in the context of historical development of Ukrainians: the contradictory role.

The article deals with the contradictory role of Christianity in its different denominational religious displays in the course of historical development of Ukraine. It was determined that that only in the XXI st. century Christianity will be the spiritual factor of historical progress of Ukrainian people, provided that it acquires the traditional forms of its display on its territory.

Key words: *Christianity, historically determined process, the events of the history of Christianity, disadvantage, drawbacks of Christianity, Russian Orthodoxy, Moscow-Orthodox colonization, interconfessional relation, interreligious relations.*

Надійшла до редакції 12.04.2010 р.